

MOGUĆI NAČINI REŠAVANJA PROBLEMA PRENASELJENOSTI ZATVORA U REPUBLICI SRBIJI

Aleksandra Ilić*

Fakultet bezbednosti Univerzitet u Beogradu

U radu autor analizira na koje je načine moguće rešiti problem prenaseljenih zatvora u Republici Srbiji. Na problem prenaseljenosti se može s jedne strane uticati smanjenjem broja zatvorenika, kako onih kojima je izrečena mera pritvora tako i onih koji su osuđeni na безусловnu kaznu zatvora. Broj pritvorenika je moguće smanjiti korišćenjem u većoj meri drugih mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku. Broj izrečenih kazni zatvora bi se mogao smanjiti izricanjem, tamo gde je moguće, alternativnih kazni. Sa druge strane, na problem prenaseljenosti se može uticati i povećanjem smeštajnih kapaciteta kao i poboljšanjem uslova života u zatvorima. U tom smislu autor razmatra značaj izgradnje privatnih zatvora. Na kraju su spomenuti i ostali mogući načini rešavanja problema prenaseljenosti zatvora poput poboljšanja stručnih kapaciteta u zatvorima. Posebno je istaknut i značaj obuke sudija i tužilaca u vezi sa novim rešenjima u ovoj oblasti što će svakako uticati i na rešavanje problema prenaseljenosti zatvora.

KLJUČNE REČI: prenaseljenost zatvora / pritvorenici / kratkotrajne kazne zatvora / alternativne kazne / privatni zatvori

* Email: alex.mag.ilic@gmail.com

1. UVOD

Iako je prenaseljenost zatvora globalni fenomen i poprima sve veće razmere protekom vremena, moraju se pronaći adekvatni načini njegovog rešavanja. Postoje dva očigledna metoda pomoću kojih je moguće smanjiti problem prenaseljenosti: izgradnjom novih zatvora ili smanjenjem broja zatvorenika¹. Međutim, s obzirom na razlike koje postoje u statusu zatvorenika, pre svega u skladu sa osnovnom podelom na one koji su pravnosnažno osuđeni za neko krivično delo i one protiv kojih se tek vodi krivični postupak, prilikom razmišljanja o mogućim načinima rešavanja problema prenaseljenosti mora se i to imati u vidu.

S jedne strane, veliki broj pritvorenika se može smanjiti korišćenjem u većoj meri ostalih mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, odnosno trebalo bi da pritvor postane stvarno mera izuzetnog karaktera. U tom smislu, određivanje tzv. kućnog pritvora, kao jedne od novih mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, moglo bi doprineti ostvarenju tog cilja. Kad su u pitanju osuđenici potrebno je takođe dati više prostora primeni alternativnih mera i sankcija kao i uslovnog i prevremenog otpusta. Naročito je u poslednje vreme u našoj zemlji aktuelno pitanje izricanja kazne zatvora koja se izvršava u prostorijama u kojima osuđeni stanuje i koja donekle može pomoći u rešavanju ovog problema. Pored toga, jedan od mogućih načina rešavanja problema prenaseljenosti zatvorskih ustanova je povećanje smeštajnih kapaciteta u zatvorima i poboljšanje stručnih kapaciteta kao i izgradnja novih zatvorskih ustanova.

2. REŠAVANJE PROBLEMA PRENASELJENOSTI PRITVORSKIH JEDINICA U ZATVORIMA

Pritvor predstavlja najviše korišćenu meru za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, što je u suprotnosti sa njegovim izuzetnim karakterom odnosno činjenicom da pritvor treba određivati samo ako se drugim manje represivnim merama ne može ostvariti svrha.

Zatvori su prepuni pritvorenih lica pri čemu su i uslovi života tih lica često gori nego kad su u pitanju osuđena lica. To predstavlja svojevrsni paradoks koji se jedino može rešiti pronalaganjem načina da se njihov broj u zatvorima smanji.

*Email: alex.mag.ilic@gmail.com

¹ Jewkes Y., and Bennett J. (eds.) /2008/: *Dictionary of Prisons and Punishment*, Devon, str. 195.

Pritvor svakako nije jedina mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku koju poznaje naše krivičnoprocesno zakonodavstvo. U tom smislu neophodno je povećati udeo ostalih raspoloživih mera, onda kada je to moguće, kako bi se problem velikog broja pritvorenih lica donekle rešio. Strategija za smanjenje preopterećenosti smeštajnih kapaciteta u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija u Republici Srbiji (u daljem tekstu: Strategija) takođe razrađuje ovu ideju navođenjem koraka koje bi trebalo preduzeti u tom cilju.² U cilju svodenja pritvora na meru za obezbeđenje prisustva okrivljenog koja se izuzetno određuje, kao što je to i predviđeno odredbama ZKP-a³, Strategija predviđa da je na normativnom planu potrebno preduzeti sledeće kratkoročne aktivnosti:

- a. proširenje osnova za određivanje jemstva;
- b. preciziranje zakonskih uslova za određivanje tzv. kućnog pritvora;
- c. uređenje sistema elektronskog nadzora okrivljenog kome je određen tzv. kućni pritvor ili druga obaveza (sa tim u vezi, neophodno je izraditi Studiju izvodljivosti o uvođenju elektronskog nadzora).

Na organizacionom planu je neophodno preduzeti sledeće aktivnosti:

- a. sprovođenje elektronskog nadzora okrivljenog od strane povereničke službe;
- b. probaciona služba srednjoročno preuzima sprovođenje elektronskog nadzora okrivljenog;
- c. stručno usavršavanje sudija, javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca.

Pojedini normativni ciljevi postavljeni u Strategiji su već počeli da se realizuju. Na prvom mestu, tvorcima Strategije navode neophodnost proširenja osnova za određivanje jemstva. Postojeći ZKP predviđa da sud, u zamenu za pritvor, može odrediti jemstvo samo u situacijama kada okrivljeni treba da bude stavljen u pritvor ili se već nalazi u pritvoru zbog opasnosti od bekstva ili u svojstvu optuženog koji je jednom uredno pozvan, očigledno izbegava da dođe na glavni pretres (čl. 137 st. 1 ZKP-a). Novi Zakonik o krivičnom postupku, (u daljem tekstu: novi ZKP) koji je

² Strategija za smanjenje preopterećenosti smeštajnih kapaciteta u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija u Republici Srbiji (2010-2015) usvojena od strane Vlade Republike Srbije, dostupno na: http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?pf=1&id=45678&url=%2Fvesti%2Fdokumenti_sekcija.php%3Fpf%3D1%26id%3D45678 (10. 03. 2011.)

³ Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije (" Službeni list SRJ", br. 70/01 i 68/02 i "Službeni glasnik RS", br. 58/04, 85/05, 85/05, 115/05, 49/07, 20/09-dr. zakon, 72/09 i 76/10).

nedavno usvojen od strane Narodne skupštine Republike Srbije⁴, proširuje postojeće osnove za određivanje jemstva tako što se predviđa mogućnost njegovog određivanja uvek kada postoji bilo koji od razloga za određivanje pritvora (čl. 202 st. 1 novog ZKP-a). U tom smislu jemstvo stvarno može postati zamena za pritvor ukoliko i tužioc i sudije počnu da koriste tu mogućnost koja je ovim novim rešenjem predviđena.

Poslednjim izmenama još uvek važećeg ZKP-a⁵, uvedena je mogućnost određivanja zabrane napuštanja stana (tzv. kućni pritvor) kao mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku pod istim uslovima propisanim za određivanje već postojeće zabrane napuštanja mesta boravišta, što znači ako postoje okolnosti koje ukazuju da bi okrivljeni mogao pobeći, sakriti se, otići u nepoznato mesto ili u inostranstvo (čl. 136 st. 1 ZKP-a). Uz kućni pritvor moguće je primeniti i elektronski nadzor radi kontrolisanja poštovanja ograničenja koja su okrivljenom određena, pod uslovom da to neće škoditi zdravlju okrivljenog (čl. 136 st. 10 ZKP-a). U pitanju je mera popularno nazvana kućni pritvor, pri čemu se često u javnosti ovaj institut meša sa jednim drugim koji ima slični naziv ali potpunu drugu svrhu. Taj drugi institut je kazna zatvora koja se izvršava u prostorijama u kojima osuđeni stanuje i koji takođe ima svoj popularni naziv, kućni zatvor. Ova dva instituta su slična samo iz razloga što je način njihovog sprovođenja u osnovi identičan ali tu se sva sličnost završava. "Kućni pritvor" je krivičnoprocesni institut a "kućni zatvor" institut pre svega prava izvršenja krivičnih sankcija i samim tim su razlozi zbog kojih se određuju takođe različiti.

Novi ZKP takođe reguliše meru zabrane napuštanja stana pa bi trebalo razmotriti na koji način su tvorci novog Zakonika ovo pitanje uredili. Prema novom rešenju uslovi za određivanje ove mere su drugačiji. Pre svega proširen je osnov za njeno određivanje (čl. 208 st. 1 novog ZKP-a). U pitanju su sledeće situacije: ako postoje okolnosti koje ukazuju da bi okrivljeni mogao pobeći ili se radi o postojanju okolnosti koje su pre svega neki od razloga za određivanje pritvora. Te okolnosti koje su istovremeno neki od razloga za određivanje pritvora ali i osnov po kom se može odrediti mera zabrane napuštanja stana su:

- ako se okrivljeni krije ili se ne može utvrditi njegova istovetnost ili u svojstvu optuženog očigledno izbegava da dođe na glavni pretres ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bekstva;

⁴ Zakonik o krivičnom postupku ("Službeni glasnik RS", br. 72/2011).

⁵ Zakon o izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku ("Službeni glasnik RS", br. 72/2009).

- ako osobite okolnosti ukazuju da će u kratkom vremenskom periodu ponoviti krivično delo, ili dovršiti pokušano krivično delo, ili učiniti krivično delo kojim pretili;
- ako je za krivično delo koje mu se stavlja na teret propisana kazna zatvora preko deset godina odnosno kazna zatvora preko pet godina za krivično delo sa elementima nasilja, ili mu je presudom prvostepenog suda izrečena kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, i ako je to opravdano zbog posebno teških okolnosti krivičnog dela.

U istom stavu je predviđeno i da sud kada se odluči da primeni ovu meru istovremeno određuje i uslove pod kojima će okrivljeni boraviti u stanu, kao što su zabrana okrivljenom da koristi telefon i internet ili da prima druga lica u stan.

Postoje situacije kada okrivljeni i bez odobrenja može napustiti stan u kojem boravi. To je moguće ako je to neophodno radi hitne medicinske intervencije u odnosu na njega ili lice sa kojim živi u stanu, odnosno radi izbegavanja ili sprečavanja ozbiljne opasnosti po život ili zdravlje ljudi, odnosno imovinu većeg obima, pri čemu je onda dužan da o napuštanju stana, razlogu i mestu na kojem se trenutno nalazi, bez odlaganja obavesti poverenika Uprave za izvršenje krivičnih sankcija (čl. 208 st. 2 novog ZKP-a). Takođe je predviđena i mogućnost primene elektronskog nadzora radi kontrolisanja poštovanja ograničenja koja su određena primenom mere kućnog pritvora, pod uslovom da se okrivljeni tome izričito ne protivi (čl. 190 st. 1 novog ZKP-a).

Kada se uporedi aktuelno rešenje sa ovim novim, može se uočiti pre svega da je došlo do značajnog proširenja osnova za određivanje kućnog pritvora. To upućuje na zaključak da je namera zakonodavca da se mera pritvora svede na najmanju moguću meru, odnosno da praktično postane stvarno mera izuzetnog karaktera. Ostaje da se vidi da li će ova namera zakonodavca zaživeti u praksi nakon usvajanja novog zakonskog teksta. U svakom slučaju na normativnom planu je barem učinjen značajan pomak u pravcu rešavanja problema prenaseljenosti zatvora u Srbiji kada se radi o pritvoru.

Međutim, i najbolji zakon ne može rešiti problem ukoliko se ne bude primenjivao na adekvatan način. Svi akteri krivičnog progona, i tužioci i sudije, treba da budu svesni značaja problema prenaseljenosti zatvora kod nas i da u tom smislu maksimalno koriste alternative pritvoru koje zakon omogućuje. Zbog toga je i u Strategiji ukazano na značaj edukacije sudija i tužilaca u pogledu mogućnosti korišćenja alternativa, pre svega kućnog

priltvora, sa ili bez elektronskog nadzora. Ovde bi trebalo dodati i to da i šira javnost mora da bude upoznata sa problem priltvora i značajem alternativa.

Neretko se putem medija vrši priltisak pre svega na sudije da, u određenim slučajevima koji su iz nekog razloga medijski interesantni, odrede akterima priltvor ili da već određen ni po koju cenu ne ukidaju iako su razlozi za njegovo određivanje prestali. Ponekad se može prepoznati i određena matrica po kojoj se rešavanje nekog slučajja odvija i koja je adekvatno medijski propraćena a to neizbežno obuhvata i određivanje priltvora. Npr. ako se radi o delima koja je policija otkrila onda se javnost informiše o tome kako je izvedena spektakularna akcija, koliko se dugo i temeljno pripremalo njeno izvođenje i kao zaključak pitanje nevinosti osumnjičenih se i ne postavlja, oni su krivi. Sve što nakon toga bude usledilo predstavljaće samo logičan sled stvari, počev od određivanja priltvora za sve učesnike krivičnog događaja koji se često tretiraju kao pripadnici različitih organizovanih kriminalnih grupa, pa čak dobijaju i status mafije. Dok je slučaj u fazi istrage i ako se u javnosti stvori utisak da je jedini mogući ishod te faze podizanje optužnice onda će sve oči biti uprte u tužilaštvo i čekaće se taj jedini mogući korak. Pod pritiskom javnosti ili raspoloživih dokaza tužilaštvo će podići optužnicu. Nakon toga će prosečan čitalac ili gledalac jednostavno očekivati da i sud zauzme isti stav i donese osuđujuću presudu i izrekne, po mogućstvu, kaznu zatvora.⁶ Takođe, često se u takvim situacijama, do konačnog okončanja postupka, jednom određen priltvor ne ukida.

Tako ulazimo u jedan začaran krug koji počinje priltvorom a završava se kaznom zatvora. Priltvor nije čarobna vodica koja momentalno rešava problem. Njime se samo naizgled olakšava vođenje krivičnog postupka. Negativne posledice njegovog prekomernog korišćenja su ipak mnogo veće i to je dovoljan razlog da se sa takvom praksom prekine.

3. REŠAVANJE PROBLEMA PRENASELJENOSTI SMANJENJEM BROJA LICA OSUĐENIH NA BEZUSLOVNU KAZNU ZATVORA

Pored priltvora i izricanje u velikoj meri, od strane sudova, bezuslovnih kazni zatvora predstavlja jedan od segmenata problema prenaseljenih zatvorskih ustanova u Srbiji. U tom smislu, neophodno je preduzeti odgovarajuće mere kako bi se uticalo na smanjenje broja lica osuđenih na bezuslovnu kaznu zatvora, naročito kada se radi o kratkotrajnim kaznama zatvora.

⁶ Ilić A. /2011/: Pretpostavka nevinosti u svetlu medijizacije krivičnog postupka - U: *Kriminal i državna reakcija: fenomenologija, mogućnosti i perspektive* (Kron L. ed.), Beograd., str. 299-310.

Prilikom razmatranja načina na koje je sve moguće uticati na smanjenje ovog problema, potrebno je poći od onoga što sadrži Strategija.⁷ Prevedashodno se na normativnom planu ističe značaj propisivanja kućnog zatvora kao samostalne krivične sankcije, odnosno preciziranje postojećih zakonskih odredaba o zameni izvršenja kazne zatvora do jedne godine (koja se izvršava u zavodima) na način kada se ova kazna izvršava bez napuštanja prostorije u kojoj osuđeni stanuje, uz mogućnost elektronskog nadzora. Takođe, navodi se značaj povećanja broja časova rada u javnom interesu, tako da broj časova maksimalno iznosi 450 časova, s tim da poverenik određuje rok u kojem će rad u javnom interesu biti obavljen. Potom se ukazuje na neophodnost preciznijeg definisanja obaveza u okviru uslovne osude sa zaštitnim nadzorom. Strategija se bavi i nekim institutima krivičnog procesnog prava čijom adekvatnijom primenom se može uticati i na smanjenje broja izrečenih bezuslovnih kazni zatvora. U tom smislu se ističe značaj proširenja zakonskih mogućnosti za primenu načela oportuniteta u radu javnog tužioca ali i propisivanja pojednostavljenih formi krivičnog postupka u kojima se izriču alternativne sankcije.

Na ovom mestu će biti reči samo o nekim mogućim načinima rešavanja problema prenaseljenosti koji su spomenuti u Strategiji.⁸ Polazeći od onog što je sadržano u Strategiji ali i postojećih zakonskih rešenja u ovoj oblasti, kao jedan od mogućih načina je korišćenje u većoj meri, od strane sudova, alternativa kazni zatvora. Krivični zakonik Republike Srbije (u daljem tekstu: KZ)⁹ propisuje četiri vrste kazni koje se, pod određenim uslovima, mogu izreći učinocima krivičnih dela. U pitanju su: kazna zatvora, novčana kazna, rad u javnom interesu i oduzimanje vozačke dozvole (čl. 43 KZ-a). Iako KZ ne predviđa kućni zatvor kao posebnu vrstu kazne, takav oblik kažnjavanja ipak postoji u našem sistemu krivičnih sankcija. Naime, zakonodavac se odlučio da predvidi mogućnost izvršenja izrečene kazne zatvora u trajanju do godinu dana u prostorijama u kojima osuđeni stanuje, sa ili bez elektronskog nadzora (čl. 45 st. 6 KZ-a). Drugim rečima, kućni zatvor bi bio samo modalitet izvršenja kazne zatvora a ne posebna kazna tako da je detaljnije regulisanje ovog instituta prepušteno propisima iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija, u prvom redu Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija (u daljem tekstu: ZIKS)¹⁰.

⁷ Strategija, op. cit.

⁸ O različitim strategijama rešavanja problema prenaseljenosti zatvora u SAD i njihovim efektima, pogledati u: Clear T. R. and Schrantz D. /2011/: Strategies for Reducing Prison Population, *The Prison Journal*, London.

⁹ Krivični zakonik ("Službeni glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009 i 111/2009).

¹⁰ Zakon o izvršenju krivičnih sankcija ("Službeni glasnik RS", br. 85/2005, 72/2009).

Postoji mišljenje da je krivični zakonodavac trebalo da kućno zatvaranje reguliše u posebnom članu, kada ga već nije izdvojio kao posebnu kaznu. U tom smislu, razlozi za to nisu samo u posebnim pravilima za njeno izvršenje, nego i u činjenici da se takvim rešenjem i simbolično jasno ukazuje na potrebu korišćenja zatvaranja u penitencijarnim ustanovama kao rešenja *ultima ratio* a naročito ako se ima u vidu da je prenaseljenost zatvora u Srbiji dobila dramatične razmere.¹¹ U svakom slučaju, suština predviđanja tzv. kućnog zatvora je da se smanji broj zatvorenika kojima su izrečene kratkotrajne kazne zatvora, tako što se ta lica lišavaju mogućnosti da slobodno odlučuju gde će se u određenom trenutku naći¹². Da li će do toga doći ostaje da se vidi u narednom periodu. Međutim, dosadašnja iskustva, kada su u pitanju neke druge alternative kazni zatvora, ne ostavljaju prostora za optimizam u tom pogledu.

Rad u javnom interesu i oduzimanje vozačke dozvole su relativno nove kazne u našem krivičnompravnom sistemu i njihovim uvođenjem se očekivalo da donekle dođe do smanjenja broja izrečenih bezuslovnih kratkotrajnih kazni zatvora. Međutim, praksa ne prati tu ideju zakonodavca pa je udeo ovih kazni u ukupnoj strukturi izrečenih kazni odnosno krivičnih sankcija uopšte, veoma mali, kako pokazuju statistički podaci¹³.

Dugo vremena je nakon uvođenja rada u javnom interesu, postojao problem organizacije i sprovođenja izvršenja ove alternative kazni zatvora. Međutim, čak i nakon što je došlo do poboljšanja u tom smislu, sudovi se nerado odlučuju da izreknu ovu vrstu kazne. Sudovi su počeli da izriču rad u javnom interesu 2007. godine. Te godine je izrečeno ukupno 48 kazne, 2008 bilo je 35, sledeće godine 51 i 2010 ukupno 71 izrečena kazna. Uočava se povećanje broja izrečenih kazni rada u javnom interesu, međutim to povećanje je neznatno u ukupnoj strukturi izrečenih krivičnih sankcija i ne utiče značajno na smanjenje zatvorske populacije. Tako da se čini da samo povećanje broja časova rada, kako je predloženo u Strategiji, ne može suštinski doneti promene u pogledu smanjenja broja izrečenih kazni zatvora, već je potrebno da postoji mnogo veća spremnost da se u praksi koristi ova kazna. Slična situacija je i sa kaznom oduzimanje vozačke dozvole koju sudovi retko koriste jer se dovodi u vezu sa merom bezbednosti sličnog naziva pa se samim tim i retko koristi. Statistički podaci

¹¹ Ignjatović Đ. /2010/: Kritička analiza stanja i tendencija u krivično izvršnom pravu Srbije: *CRIMEN: časopis za krivične nauke*, Beograd, br. 2, str. 171.

¹² *Ibidem*.

¹³ Pogledati podatke na: <http://webzr.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/00/38/85/SK122010.pdf> (26. 07. 2011.), Republički zavod za statistiku, Republika Srbija.

potvrđuju ovu konstataciju. Od kada je ova kazna počela da se izriče 2007. godine, kada su izrečene samo dve kazne, situacija se nije mnogo promenila. Prošle godine sudovi su izrekli tri ove kazne a tako je bilo i 2009. godine. Međutim, svrha kazne oduzimanja vozačke dozvole je potpuno drugačija u odnosu na svrhu mere bezbednosti zabrana upravljanja motornim vozilom, jer su s jedne strane u pitanju različite vrste krivičnih sankcija. Sa druge strane, dok se mera bezbednosti zabrana upravljanja motornim vozilom vezuje isključivo za krivična dela ugrožavanja javnog saobraćaja, kazna oduzimanje vozačke dozvole ima potpuno drugu svrhu odnosno razlozi za njeno izricanje nemaju veze sa pitanjima funkcionisanja saobraćaja.¹⁴ Takođe se i novčana kazna može posmatrati u kontekstu mogućih alternativa kazni zatvora, međutim i udeo ove kazne u ukupnoj strukturi izrečenih krivičnih sankcija opada. Tako je 2006. godine udeo novčane kazne u ukupnoj strukturi izrečenih krivičnih sankcija iznosio 19,4%, tokom narednih godina je opadao da bi prošle godine novčana kazna činila samo 11,1% ukupno izrečenih krivičnih sankcija. Sa druge strane, trend opadanja izrečenih kazni zatvora u proteklih nekoliko godina je prekinut, pa je tokom prethodne godine vraćen na nivo iz 2006. godine, odnosno oko 27% u ukupnom broju svih izrečenih krivičnih sankcija.

Prethodno izneti podaci ukazuju da nije dovoljno izmeniti zakone i predvideti nove alternative odnosno modifikovati postojeće već da je potrebno uraditi više kako bi se problem prenaseljenosti u zatvorima rešio. Tako kada su u pitanju lica osuđena na безусловnu kaznu zatvora, u odnosu na njih se pod određenim uslovima mogu primeniti instituti uslovnog i prevremenog otpusta. Radi se o mehanizmima krivičnog prava, materijalnog i izvršnog koji se moraju koristiti u većoj meri nego do sad. Saznanja o suštini i mogućem uticaju uslovnog otpusta na resocijalizaciju osuđenih lica, humanizaciju kazne lišenja slobode, smanjenju negativnih posledica zatvora, doprinela su stalnom razvoju i usavršavanju metoda njegove primene.¹⁵ Aktuelno zakonsko rešenje u vezi sa uslovnim otpustom predviđa da osuđenog koji je izdržao dve trećine kazne sud može uslovno otpustiti sa izdržavanja kazne ako se u toku izdržavanja kazne tako popravio da se može sa osnovom očekivati da će se na slobodi dobro vladati, a naročito da do isteka vremena za koje je izrečena kazna ne učini

¹⁴ Pogledati u Krivičnom zakoniku čl. 53 i čl. 86.

¹⁵ Stevanović Z. i Igrački J. /2011/: Uslovni otpust i efekti njegove primene u Srbiji - in: Zbornik radova: Nova rešenja u krivičnom procesnom zakonodavstvu – teoretski i praktični aspekt, Beograd, str. 401.

novo krivično delo (čl. 46 st. 1 KZ-a). Spomenuta Strategija¹⁶ se dotiče i ove problematike pa se u cilju smanjenja preoptrećenosti zatvora kod nas predlaže predviđanje mogućnosti da osuđeni kome je izrečena kazna zatvora do tri godine ima pravo da podnese molbu za uslovni otpust nakon izdržane jedne polovine izrečene kazne. Takođe se ističe značaj preciziranja obaveza u sklopu zaštitnog nadzora izrečenog uz uslovni otpust kao i predviđanja mogućnosti da se uslovni otpust izvršava uz elektronski nadzor.

Što se tiče prevremenog otpusta, novine bi se odnosile na proširenje mogućnosti njegovog određivanja. Prevremeni otpust bi mogao da dobije osuđeni koji je izdržao dve trećine kazne zatvora izrečene u trajanju do tri godine, pri čemu bi trebalo propisati poseban krivični postupak u kojem bi sud odlučivao o prevremenom otpustu¹⁷. Strategija uvodi i pojam sudije za izvršenje krivičnih sankcija. Taj posao bi obavljali sudije koji su doneli presudu u prvom stepenu u krivičnom postupku a nadležnost bi se ticala odluka i nadzora nad izvršenjem izrečenih krivičnih sankcija. To svakako podrazumeva i obuku sudija.

Međutim, bez obzira na ciljeve konkretne strategije smanjenja prenaseljenosti zatvora, treba imati u vidu da će na konačne efekte uticati i kakva je struktura krivičnih dela koja su lica osuđena na kratke kazne zatvora učinili.

O ostalim mogućim načinima rešavanja problema prenaseljenosti zatvora u Srbiji, bez obzira da li su u pitanju pritvorenici ili lica koja izdržavaju neku krivičnu sankciju zavodskog karaktera, biće reči u tekstu koji sledi.

4. POVEĆANJE SMEŠTAJNIH KAPACITETA I POBOLJŠANJE USLOVA U ZATVORIMA

Bez obzira na neophodnost izricanja u većoj meri alternativa kazni zatvora ili korišćenje, umesto pritvora, drugih mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, potrebno je preduzeti i druge aktivnosti da bi se položaj svih zatvorenih lica popravio. Jedna od tih aktivnosti je i povećanje smeštajnih kapaciteta i poboljšanje uslova u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija.

I u ovoj oblasti je potrebno poći od zadataka koji su postavljeni u Strategiji jer su oni zasnovani na rezultatima istraživanja sprovedenim u zavodima za

¹⁶ Strategija, *op. cit.*

¹⁷ *Ibidem.*

izvršenje krivičnih sankcija kod nas. Dosadašnji napori da se u okviru postojećih kapaciteta poboljša situacija svakako nisu dovoljni, tako da se u tom smislu predlaže preduzimanje određenih koraka. Pre svega se ističe značaj završetka zavoda u Beogradu, odnosno Padinskoj Skeli, kao zavoda zatvorenog tipa sa posebnim obezbeđenjem, kapaciteta 450 osuđenih lica. Takođe kao srednjoročna aktivnost se predviđa rekonstrukcija, odnosno adaptacija postojećih smeštajnih kapaciteta u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija. Dugoročno se planira izgradnja novih zavoda za izvršenje krivičnih sankcija¹⁸.

Deo planiranih aktivnosti je već realizovan. Počela je sa radom renovirana pritvorska jedinica Okružnog zatvora u Beogradu koja se nalazi u Padinskoj skeli i koja može da primi oko 200 pritvorenika¹⁹. U pitanju je objekat koji se nalazi pored postojećeg zatvora u Padinskoj skeli, poznatijeg kao "Padinjak", i u kojem će se pored pritvorenika nalaziti i osuđena lica na kaznu zatvora do pet godina.

4.1. Privatni zatvori

Kada se govori o izgradnji novih zatvora nekako se nameće pitanje da li u ovom segmentu treba dopustiti privatnoj inicijativi da se uključi u njegovu realizaciju. Privatni zatvori su odavno stvarnost u većini zemalja engleskog govornog područja, poput SAD-a, Engleske ili Australije, međutim tokom prve decenije dvadesetprvog veka oni se pojavljuju i na evropskom kontinentu, uključujući kako države zapadne demokratije kao što su Nemačka i Francuska tako i nove članice Evropske unije kao što su Poljska, Češka i Bugarska²⁰. Mogli bi se svakako istaći argumenti i za i protiv ulaska privatnog sektora u ovaj tradicionalno isključivo državni resor. Izgradnja novih zatvora i zapošljavanje potrebnog zatvorskog osoblja kao i podmirivanje potreba zatvorenika predstavlja velike troškove koje padaju na teret državnog budžeta. Prepuštanje privatnom sektoru u tom smislu ima prednosti jer se s jedne strane rešava problem prenaseljenosti postojećih zatvora. Ako je trebalo da privatni zatvori reše taj problem, onda se očekivalo da će njihov broj biti usklađen sa rastom zatvorske populacije u konkretnoj državi, međutim broj privatnih zatvora u svetu raste mnogo brže od zatvorske populacije.²¹

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ <http://www.blic.rs/Vesti/Hronika/277496/Pritvorenici-dobili-kablovski-program> (18. 09. 2011.).

²⁰ Mrvić-Petrović N. /2007/: *Kriza zatvora*, Beograd, str. 199.

²¹ *Ibid.*, str. 208.

Sve se čini da je uočeno da izgradnja i upravljanje privatnim zatvorima može biti dobar način da se ostvari profit na račun eksploatacije njihovih stanovnika. Ideja svakako nije nova, još su u vreme prvih zatvora zatvorenici bili korišćeni kao jeftina radna snaga. Tada su države, u cilju smanjenja troškova, odlučile da ohrabre privatne preduzetnike da pomognu njihovo izdržavanje što je dovelo do iznamljivanja osuđenika, pa su preduzetnici dobili mogućnost da ih najsirovije eksploatišu uz minimalno ulaganje²². U današnje vreme profitabilna eksploatacija osuđenika olakšana je zato što kompanije koje koriste osuđenike štede na velikim troškovima zdravstvenog i socijalnog osiguranja i zaštite na radu, na šta ukazuju nesrazmere zarada koje osuđeno lice ostvari svojim radom u zatvoru i koju bi ostvarilo da je zaposleno na istom poslu na slobodi²³. Samim tim je to za državu samo odložen problem jer je ušteda države neznatna a opasnost od iskorišćavanja osuđeničke radne snage mnogo realnija.²⁴ Takođe, kada jednom dođe do ulaska privatnog sektora teško je vratiti se na staro s obzirom da to za svaku državu predstavlja dodatne troškove i probleme tako da se one često suzdržavaju od prekidanja ugovora i kad su nesaglasnosti u pravima i obavezama očigledne.²⁵ Ipak treba spomenuti i neke pozitivne strane privatnih zatvora. Zbog pojačane kontrole u odnosu na državne zatvore, više se vodi računa o poštovanju prava lica smeštenih u njima. Zatim, usluge koje se pružaju zatvorenicima u pogledu ishrane, zdravstvene zaštite ili pravne pomoći su takođe kvalitetnije.²⁶

U našoj zemlji se o privatizaciji u ovoj oblasti retko govori tako da se samo na teoretskom planu može govoriti o eventualnom njegovom značaju u pogledu rešavanja problema prenaseljenosti zatvora. Ipak bez obzira na prednosti koje privatni zatvori mogu imati u odnosu na državne, u pitanju je veoma osetljiva oblast i gde su kršenja osnovnih ljudskih prava moguća i pored najbolje kontrole tako da je možda najbolje da ako ne potpuno onda pretežno ostane u državnom domenu.

²² Ignjatović Đ. /2011/: *Kriminologija*, Beograd, str. 162.

²³ Mrvić-Petrović N., *op. cit.*, str. 212 i 213.

²⁴ Stevanović Z. /2009/: *Upravljanje zatvorima*, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd, br. 2, str. 156.

²⁵ Kokolj M. /2005/: *Upravljanje zatvorima od strane privatnih korporacija "privatni zatvori"*, *Strani pravni život*, Beograd, br. 3, str. 154.

²⁶ Mrvić-Petrović N., *op. cit.* str. 217.

5. OSTALI NAČINI REŠAVANJA PROBLEMA PRENASELJENOSTI U ZATVORIMA

Iako možda najznačajniji, prethodno spomenuti načini rešavanja problema prenaseljenosti zatvora nisu i jedini. I na druge, uglavnom posredne, načine se može donekle doprineti smanjenju ovog problema. Na ovom mestu će biti razmotreni neki od tih modaliteta.

Sa pitanjem proširenja smeštajnih kapaciteta i poboljšanja uslova u zavodima povezana je i problematika unapređenja stručnih kapaciteta u zatvorima. Proširenje smeštajnih kapaciteta podrazumeva i zapošljavanje novih ljudi pre svega u službama za obezbeđenje. I u postojećim uslovima u zatvorskim ustanovama postoji manjak zaposlenih na poslovima obezbeđenja. U tom smislu, da bi se unapredilo funkcionisanje zatvorskih ustanova kod nas, ističe se, pored značaja prijema novih zaposlenih u službi za obezbeđenja i izmena strukture zaposlenih u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija kao i uspostavljanje kadrovske osposobljenosti Uprave za izvršenje krivičnih sankcija za optimalno izvršenje krivičnih sankcija²⁷. Treba istaći da je tokom 2008. Kanadska agencija za međunarodni razvoj počela da finansira trogodišnje aktivnosti koje imaju za cilj poboljšanje nivoa znanja o relevantnim evropskim standardima, unapređivanje sistema izvršenja, unapređenje sistema pritužbe zatvorenika, nadzor nad zatvorenicima, kao i pomoć Upravi u uvođenju sistema alternativnih sankcija²⁸

Već su preduzeti određeni koraci na normativnom planu koji bi trebalo da pomognu u nameri da se popune službe za obezbeđenje u okviru zatvorskih ustanova. Pre nekoliko meseci je donet Zakon o izmenama i dopunama zakona o izvršenju krivičnih sankcija²⁹ (u daljem tekstu: ZID ZIKS) i koji između ostalog sadrži i novine koje se odnose na pitanje uslova i načina zasnivanja radnog odnosa (član 21 ZID ZIKS-a kojim se menja član 254 Zakona o izvršenju krivičnih sankcija³⁰ (u daljem tekstu: ZIKS)). Jedna od novina koju treba spomenuti je mogućnost zasnivanja radnog odnosa preuzimanjem u službi za obezbeđenje lica koje je steklo radno iskustvo na

²⁷ Strategija, *op. cit.*

²⁸ Stevanović Z. /2010/: Evropski standardi i njihova implementacija u sistem izvršenja krivičnih sankcija u Srbiji - in: Zbornik radova *Krivično zakonodavstvo Srbije i standardi Evropske unije*, Beograd, str. 339.

²⁹ Zakon o izmenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija ("Službeni glasnik RS", broj 31/2011).

³⁰ Zakon o izvršenju krivičnih sankcija ("Službeni glasnik RS", br. 85/2005 i 72/2009).

istim ili sličnim poslovima u ministarstvu nadležnom za unutrašnje poslove, ministarstvu nadležnom za poslove odbrane, Vojsci Srbije ili Bezbednosno-informativnoj agenciji. Zakon precizira šta se podrazumeva pod istim ili sličnim poslovima. U pitanju su poslovi obezbeđenja lica i imovine, sprovođenja lica lišenih slobode i održavanja javnog reda i mira, koje obavljaju naoružana i uniformisana lica. Nakon obavljenog probnog rada, ta lica su obavezna da polože stručni ispit za obavljanje poslova u službi za obezbeđenje (član 254 st. 5, 6 i 7 ZKS-a³¹). Takođe, novina je i da su pomerene starosne granice za prijem pripravnika u službi za obezbeđenje. Za pripravnika u službi za obezbeđenje, ukoliko je u pitanju lice koje ima srednju stručnu spremu i ispunjava sve ostale uslove, može da bude primljeno lice koje je mlađe od trideset godina (umesto dosadašnjih dvadeset i pet). Ukoliko je reč o licu koje ima više odnosno visoko obrazovanje, ta starosna granica je sada trideset pet godina (član 23 st. 1 i 2 ZID ZKS-a³²). Podrazumeva se da ta lica kao i ranije moraju da ispune uslov koji se tiče psihofizičke i zdravstvene sposobnosti kao i da ne postoje bezbednosne smetnje. U cilju unapređenja položaja zaposlenih u zatvorima predviđeno je da se održavanje i unapređenje stručnosti zaposlenih u Upravi obezbeđuje stručnim usavršavanjem, pri čemu zaposleni u Upravi ima pravo i obavezu da se stručno usavršava. Stručno usavršavanje se obavlja o trošku zavoda (čl. 25 ZID ZKS-a).

Neki od instituta krivičnog prava se mogu iskoristiti u cilju smanjenja zatvorske populacije. Jedan od takvih instituta je i amnestija kojom se licima koja su obuhvaćena aktom amnestije daje oslobođenje od krivičnog gonjenja ili potpuno ili delimično oslobođenje od izvršenja kazne, zamenjuje se izrečena kazna blažom kaznom, daje se rehabilitacija ili se ukidaju pojedine ili sve pravne posledice osude (čl. 109 KZ-a). Imajući u vidu tu mogućnost tvorci Strategije su izneli predlog na koji način se može iskoristiti ovaj institut. Aktom amnestije bi bili obuhvaćeni osuđeni na kaznu zatvora u maksimalnom trajanju do šest meseci, zatim osuđeni kojima bi neplaćena novčana kazna, umesto kaznom zatvora, bila zamenjena kaznom rada u javnom interesu kao i osuđeni stariji od 70 godina pod uslovom da su izdržali dve trećine kazne zatvora³³. Međutim i tu bi trebalo predvideti neka ograničenja pa tako aktom amnestije ne bi bili obuhvaćeni osuđeni za krivična dela sa elementima nasilja, krivična dela

³¹ Zakon o izvršenju krivičnih sankcija ("Službeni glasnik RS", br. 85/2005, 72/2009 i 31/2011).

³² Zakon o izmenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija ("Službeni glasnik RS", broj 31/2011).

³³ Strategija, *op. cit.*

protiv dostojanstva ličnosti i morala, krivična dela organizovanog kriminala, ratnih zločina, korupcije i drugih teških krivičnih dela, kao i osuđeni koji su u bekstvu ili se nisu javili na sudski poziv za izdržavanje kazne zatvora.

U cilju podsticanja organa krivičnog pravosuđa da u većoj meri koriste alternative pritvora odnosno kazni zatvora potrebno je organizovati i posebnu službu koja bi se bavila pitanjem sprovođenja tih alternativa. Te poslove bi mogla da obavlja probaciona služba³⁴ pri čemu je prethodno potrebno preduzeti određene aktivnosti u cilju realizacije te ideje. Na prvom mestu, pretpostavka za to je donošenje Zakona o probaciji koji uređuje izvršenje različitih alternativnih sankcija i mera za koje je nadležna probaciona služba. Trebalo bi regulisati i odnos probacione službe sa organima krivičnog pravosuđa jer bez aktivnog učešća svih aktera nije moguće ostvariti postavljene ciljeve. To bi podrazumevalo da probaciona služba nadzire i dostavlja javnom tužiocu izveštaj o ispunjenju obaveza koje je osumnjičeni prihvatio kao uslov za odlaganje, odnosno odustanak od krivičnog gonjenja. Zatim na zahtev javnog tužioca ili suda probaciona služba bi trebalo da dostavlja izveštaj o riziku sposobnostima i potrebama okrivljenog. Takođe, u postupku odlučivanja o uslovnom ili prevremenom otpustu, probaciona služba u saradnji sa službom za tretman bi dostavljala sudiji za izvršenje krivičnih sankcija izveštaj o riziku, sposobnostima i potrebama osuđenog. Probaciona služba bi vršila nadzor nad uslovno ili prevremeno otpušteni licem i dostavljala izveštaj sudiji za izvršenje krivičnih sankcija a u saradnji sa službom za tretman bi izrađivala plan postepenalnog prihvata i starala bi se o postpenalnom prihvatu lica nakon izdržane krivične sankcije.³⁵

Treba istaći da bi svaka promena o kojoj je bilo reči podrazumevala i da svi oni koji su uključeni u njenu realizaciju moraju proći odgovarajuću obuku. To se naročito odnosi na sudije i javne tužioce. Prethodnih godina organizovane su različite aktivnosti koje su imale za cilj upoznavanje sudija i tužilaca sa novinama u ovoj oblasti. Tako je 2008. Ministarstvo pravde donelo Program stručnog usavršavanja za sudije i tužioce o alternativnim sankcijama, u saradnji sa kancelarijom Saveta Evrope.³⁶ Takođe, tužioce i sudije treba uključiti u proces kreiranja kaznenih politika u pogledu

³⁴ O različitim sistemima probacione službe u Evropi, pogledati u: Pradel J. /2009/: *Komparativno krivično pravo*, (prevod dela: *Droit Penal Compare*, Paris, 2008, prevodilac Prof. dr Obrad Perić), Beograd, str. 98 i 99.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ Stevanović Z., *Evropski standardi i njihova implementacija u sistem izvršenja krivičnih sankcija u Srbiji*, *op. cit.*, str. 338.

prenaseljenosti zatvora i porasta broja zatvorenika kako bi se pridobila njihova podrška i izbegli kontraproduktivni postupci u kažnjavanju.³⁷

6. ZAKLJUČAK

Iako je prenaseljenost zatvora realnost koja se ne sme zanemarivati sigurno je da će kazna zatvora i dalje biti jedan od najznačajnijih instrumenata u borbi sa različitim oblicima kriminaliteta. Ipak, veliki broj izrečenih kazni zatvora, naročito kratkotrajnih, doprinosi održavanju teškog stanja u zatvorima u Republici Srbiji.

Sa druge strane, prenaseljenost zatvora ne podrazumeva samo veliki broj lica osuđenih na bezuslovnu kaznu zatvora već i veliki broj pritvorenika. Pritvor se veoma lako određuje a teško ukida. Postoji mišljenje u javnosti da je pritvor najefikasniji način da se lica, za koja postoji osnovana sumnja da su izvršila neko krivično delo, drže pod kontrolom ali pitanje je da li je to i najbolji način.

Ono što je sigurno je da je trenutno stanje u zatvorima takvo da mora da se menja u pravcu smanjivanja broja zatvorenika. Posledice prenaseljenosti zatvora su mnogobrojne i ozbiljne i zato je potrebno razmisliti na koje je sve način moguće postići taj cilj. Da bi se taj važan društveni zadatak ostvario neophodno je preduzeti aktivnosti koje imaju za cilj veće korišćenje alternativa bilo kazni zatvora bilo pritvoru. Nijedan zakon ma koliko bio dobar ništa ne znači ako se u praksi postupanja organa koji zahtevaju i donose odluke u krivičnoj stvari ne promeni nešto što bi značilo da su alternative stvarno prihvaćene i da se primenjuju.

Podrazumeva se da svi oni koji učestvuju u kontroli kriminaliteta i koji utiču na donošenje odluka po pitanju borbe sa kriminalitetom treba da budu svesni ozbiljnosti problema prenaseljenosti zatvora. Takvo stanje će postojati sve dok se dominantna ideja "prepunjavanja zatvora" ne zameni idejom njihovog pražnjenja.³⁸ Taj problem se ne tiče samo zatvora i života u njemu, on ima mnogo šire društvene posledice kojih svi moramo da budemo svesni.

³⁷ Preporuka br. R (99) 22 Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o prenatrpanosti zatvora i porastu broja zatvorenika, *Council of Europe, Committee of Ministers: Recommendation No. R (99) 22 concerning prison overcrowding and prison population inflation.*

³⁸ Ignjatović Đ. /2011/: Novine u pravu izvršenja krivičnih sankcija-in: *Kaznena reakcija u Srbiji* (Ignjatović Đ. ed.), Beograd, str. 48.

REFERENCE

- (1) Clear T. R. and Schrantz D. (2011) Strategies for Reducing Prison Population, *The Prison Journal*, London
- (2) Ignjatović Đ. (2010) Kriička analiza stanja i tendencija u krivično izvršnom pravu Srbije: *CRIMEN: časopis za krivične nauke*, Beograd, br. 2
- (3) Ignjatović Đ. (2011) *Kriminologija*, Beograd
- (4) Ignjatović Đ. (2011) Novine u pravu izvršenja krivičnih sankcija - n: *Kaznena reakcija u Srbiji* (Ignjatović Đ. ed.), Beograd
- (5) Ilić A. (2011) Pretpostavka nevinosti u svetlu medijizacije krivičnog postupka - in: *Kriminal i državna reakcija: fenomenologija, mogućnosti i perspektive* (Kron L. ed.), Beograd
- (6) Jewkes Y., and Bennett J. (eds.) (2008) *Dictionary of Prisons and Punishment*, Devon
- (7) Kokolj M. (2005) Upravljanje zatvorima od strane privatnih korporacija "privatni zatvori", *Strani pravni život*, Beograd, br. 3
- (8) Mrvić-Petrović N. (2007) *Kriza zatvora*, Beograd
- (9) Pradel J. (2009) *Komparativno krivično pravo*, (prevod dela: *Droit Penal Compare*, Paris, 2008, prevodilac Prof. dr Obrad Perić), Beograd
- (10) Stevanović Z. (2009) Upravljanje zatvorima, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd, br. 2
- (11) Stevanović Z. (2010) Evropski standardi i njihova implementacija u sistem izvršenja krivičnih sankcija u Srbiji - in: *Zbornik radova Krivično zakonodavstvo Srbije i standardi Evropske unije*, Beograd
- (12) Stevanović Z. i Igrački J. (2011) Uslovni otpust i efekti njegove primene u Srbiji - in: *Zbornik radova Nova rešenja u krivičnom procesnom zakonodavstvu – teoretski i praktični aspekt*, Beograd
- (13) *Strategija za smanjenje preopterećenosti smeštajnih kapaciteta u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija u Republici Srbiji (2010-2015)* usvojena od strane Vlade Republike Srbije, dostupno na: http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?pf=1&id=45678&url=%2Fvesti%2Fdokumenti_sekcija.php%3Fpf%3D1%26id%3D45678 (10. 03. 2011.);
- (14) Preporuka br. R (99) 22 Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o prenatrpanosti zatvora i porastu broja zatvorenika, *Council of Europe, Committee of Ministers: Recommendation No. R (99) 22 concerning prison overcrowding and prison population inflation*.
- (15) Krivični zakonik ("Službeni glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009 i 111/2009);

- (16) Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije ("Službeni list SRJ", br. 70/01 i 68/02 i "Službeni glasnik RS", br. 58/04, 85/05, 85/05, 115/05, 49/07, 20/09-dr. zakon, 72/09 i 76/10);
- (17) Zakon o izvršenju krivičnih sankcija ("Službeni glasnik RS", br. 85/2005, 72/2009 i 31/2011);
- (18) Zakonik o krivičnom postupku ("Službeni glasnik RS", br. 72/2011);
- (19) <http://www.blic.rs/Vesti/Hronika/277496/Pritvorenici-dobili-kablovski-program> (18. 09.2011.)
- (20) <http://webzrs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/00/38/85/SK122010.pdf> (26. 07. 2011.), Republički zavod za statistiku, Republika Srbija.

POSSIBLE WAYS OF SOLVING THE PROBLEM OF PRISON OVERCROWDING IN THE REPUBLIC OF SERBIA

The author analyzes the ways in which it is possible to solve the problem of overpopulated prisons in Serbia. The problem of overpopulation can be influenced on the one hand by reducing the number of prisoners, both those whom the measure of detention is pronounced and those who were sentenced to unconditional imprisonment. Number of detainees can be reduced by using in a greater extent other measures to ensure the presence of the defendant. Number of prison sentences could be reduced by pronouncing, where possible, alternative sentencing. On the other hand, the problem of overpopulation can be affected by the increase in accommodation facilities as well as improving living conditions in prisons. In this sense, the author discusses the importance of building private prisons. Finally, it is mentioned the other possible ways of solving the problem of overcrowded prisons such as improving the professional capacity in prisons. Particularly, it is stressed the importance of training judges and prosecutors on the new solutions in this area which will certainly affect the resolution of the problem of overcrowded prisons.

KEY WORDS: prison overcrowding / inmates / short-term prison / alternative penalties / private prisons